

EuropaSecura 2021
Bezpečnostní analýza
Bělorusko

PRAHA

ARCIBISKUPSKÉ GYMNÁZIUM

KAROLÍNA JELÍNKOVÁ, BARBORA VLKOVÁ, KAREL VONDRÁČEK

Obsah

1	Úvod.....	2
1.1	Historie vývoje samostatného Běloruska.....	2
2	Analýza současného dění	4
2.1	Aktuální vývoj konfliktu	4
2.2	Zapojení aktéři.....	5
2.2.1	Ruská federace.....	5
2.2.2	Evropská unie	6
2.2.3	NATO.....	8
2.2.4	OSN.....	9
3	Možnosti dalšího vývoje.....	10
3.1	Scénář 1.....	10
3.2	Scénář 2.....	10
3.3	Scénář 3.....	10
3.4	Scénář 4.....	11
4	Doporučení pro instituce.....	12
4.1	Doporučení pro EU a její členské země	12
4.2	Doporučení pro NATO a jeho členské země	13
5	Závěr.....	14
5.1	Shrnutí	14
5.2	Náš názor	14
6	Seznam použitých zdrojů.....	15
6.1	Reflexe zdrojů	22
7	Přílohy	23

1 Úvod

Tato práce pojednává o Bělorusku, zemi s politickým režimem, který je označován za poslední diktátorský režim v Evropě.¹ Klade si za cíl přiblížit aktuální situaci v Bělorusku s ohledem na prezidentské volby z roku 2020 a na základě popisu historického vývoje a vztahů Běloruska s ostatními státy a organizacemi, které se do konfliktu zapojují. Dále si klade za cíl zhodnotit běloruskou problematiku a odhadnout možnosti dalšího vývoje.

1.1 Historie vývoje samostatného Běloruska

Jedním z nejdůležitějších milníků v dějinách nezávislého Běloruska byly první prezidentské volby konané v červenci roku 1994. V nich zvítězil se ziskem kolem 80 % hlasů Alexander Lukašenko.² Ten ve své volební kampani prosazoval utužení politických a ekonomických vztahů s Ruskem a „boj proti privatizaci“.³

Ústava z roku 1994 popisovala prezidentský mandát jako reprezentativní pozici s malým rozsahem pravomocí, spíše symbolického významu. Navzdory tomu se Lukašenko rozhodl ústavu nerespektovat, rozšířit své pravomoci a získat ve státě vůdčí pozici. Krátce po svém nástupu se tak dostal do konfliktu s parlamentem. Ten se Lukašenko rozhodl obejít pomocí protiústavně vypsáných referend v letech 1995 a 1996.⁴ V nich využil své popularity,⁵ a poté, co se drtivá většina respondentů vyslovila pro „změnu ústavy v bodech týkajících se postavení a pravomocí prezidenta“, byla opozice v parlamentu zcela ochromena.

Nová ústava z roku 1996 ustanovila prezidenta jako hlavní zdroj moci ve státě⁶ a tím Lukašenkově prezidentské autokracii dodala „punc legitimacy“. To vyvolalo silnou reakci ze strany opozice a jejích příznivců. Došlo tak k několika protestům, které byly následně potlačeny státními ozbrojenými složkami za pomoci ruské armády. Tím byl v Bělorusku upevněn autoritářský režim, který v téměř nezměněné formě setrval dodnes.

¹ Agentura *Freedomhouse*, která se zabývá průzkumy a statistickým hodnocením úrovně demokracie v jednotlivých státech světa, udělila Bělorusku pouze 11 ze 100 bodů a označila jej za nesvobodné. In: FREEDOM HOUSE. Belarus. *Freedom House* [online], 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/belarus/freedom-world/2021>

² IOFFE, Grigory. *Reassessing Lukashenka: Belarus in cultural and geopolitical context*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2014. s. 83. ISBN 978-1-13743-675-7

³ WILSON, Andrew. *The last european dictatorship*. New Haven (USA): Yale University Press, 2012. s. 233. ISBN 0300134355

⁴ TATUN, Marina. *Role úřadu prezidenta při vzniku a formování běloruského autoritářského režimu*. Praha, 2011. [cit. 2021-04-10]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd. s. 29. Dostupné také z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/37276/130028531.pdf?sequence=1>

⁵ Mezinárodní sdružení Občanské Bělorusko. Lukašenkovo čtvrtstoletí. *Občanské Bělorusko* [online]. Praha. 2019-07-21 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z <https://www.civicbelarus.eu/blog/lukasenkovo-ctvrtstoleti/>

⁶ TATUN, Marina. *Role úřadu prezidenta při vzniku a formování běloruského autoritářského režimu*. Praha, 2011. [cit. 2021-04-10]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd. s. 29. Dostupné také z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/37276/130028531.pdf?sequence=1>

V roce 2001 Lukašenko své prezidentské křeslo obhájil a v roce 2004 pomocí dalšího ústavního referenda zrušil zákon, který prezidentovi zakazoval být zvolen na více než na dvě po sobě jdoucí funkční období.⁷ Poté se stal prezidentem ještě čtyřikrát po volbách v letech 2006, 2010, 2015 a 2020.⁸ Všechny prezidentské volby následovaly protesty organizované opozicí. Ty však byly potlačeny běloruskou policií.⁹

⁷ Mezinárodní sdružení Občanské Bělorusko. Evropské sankce proti Bělorusku: jak to bylo?. *Občanské Bělorusko* [online]. Praha. 2016-02-16 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z:

<https://www.civicbelarus.eu/blog/evropske-sankce-proti-belorusku-jak-to-bylo/>

⁸ Podle agentury OSCE proběhly legální cestou pouze volby z roku 1994. V ostatních případech se mluví o částečné či úplné falsifikaci voleb. Lukašenka tak nelze považovat za legitimního prezidenta. OSCE: Úřad pro demokratické instituce a lidská práva. „OSCE/ODIHR Limited Election Observation Mission Final Report“. 2001-09-09 [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/e/14459.pdf>

⁹ Česká televize. „Odejdi!“ Demonstranti v Bělorusku nepolevují v protestech, podpořili je lidé v řadě evropských států. In: ČT24, ČTK [online]. 2020-08-23 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3167604-dalsi-velke-protesty-v-belorusku-lukasenko-pozaduje-nejtvrdsi-opatreni-na-ochranu-sta>

2 Analýza současného dění

2.1 Aktuální vývoj konfliktu

Od léta 2020 probíhají po celém Bělorusku demonstrace v reakci na zfalšované prezidentské volby konané v neděli 9. srpna téhož roku. Běloruský prezident Alexandr Lukašenko ztratil podporu většiny obyvatelstva,¹⁰ přesto výsledky voleb dopadly opět v jeho prospěch.¹¹ To popudilo jak většinu Bělorusů, tak i ostatní státy, a to nejen z EU. Hlavní opoziční kandidátka Světlana Cichanouska byla nucena odcestovat do Litvy, odkud vede opozici¹² a pravidelně organizuje protesty. Snaží se donutit Lukašenka vyhlásit nové demokratické volby a propustit politické vězně.

Nejmasivnější protesty se konaly první tři dny po volbách. Do ulic vyšlo na stovky tisíc občanů.¹³ Tyto protesty byly brutálně potlačeny silovými složkami. Tisíce lidí bylo zbito, zraněno¹⁴ nebo zatčeno, dva zemřeli.¹⁵ S postupem času začaly být protesty klidnější. Počet demonstrujících ani zatýkaných se však nesnížil. Obě strany změnilly strategii vypořádávání se se situací¹⁶. Na jaře 2021 plánuje opozice další vlnu protestů a doufá, že Lukašenko přistoupí na vyjednávání.¹⁷

Jedním z důvodů poklesu Lukašenkovy popularity mezi Bělorusy byl jeho přístup k pandemii COVID-19, kterou od začátku bagatelizoval. S výskytem prvních případů nezaváděl opatření, zdravotníci často netestovali pacienty s příznaky koronaviru a nakaženým neposkytovali

¹⁰ Bělorusové jsou nespokojeni jak se stavem ekonomiky, tak s přístupem prezidenta k pandemii COVID-19

¹¹ Presidential election 2020 in Belarus: Belarus presidential election results finalized. *Belarus.by: Official Website of the Republic of Belarus* [online]. Belarus: Official Website of the Republic of Belarus, 2020. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.belarus.by/en/press-center/belarus-presidential-election-news/belarus-presidential-election-results-finalized-i-0000117525.html>

¹² BROLÍK, Tomáš, KUNDRA, Ondřej. Ultimátum se dává jen jednou. In: *Respekt*. Praha: Economia a.s., 2020, roč. 31, č. 46, s. 34.

¹³ SOLDÁK, Katya. Belarus Protests In Largest Numbers Yet: There Is No More Fear. In: *Forbes.com*. [online]. USA: Forbes Media LLC, 2020. [cit. 2021-04-12]. ISSN 0015-6914. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/forbesinternational/2020/08/16/belarus-protests-in-largest-numbers-yet-there-is-no-more-fear/?sh=6555c1603e04>

¹⁴ BROLÍK, Tomáš. Bělorusové se postavili diktátorovi. *Respekt*. Praha: Economia a.s., 2020, roč. 31, č. 34, s. 16.

¹⁵ Belarus election: Second protester dies as UN sounds alarm. *bbc.com*. [online]. Londýn: BBC News, 2020. [cit. 2021-04-12]. ISSN 1473-4559. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-53760453>

¹⁶ Opozice zvolila taktiku poklidných a decentralizovaných protestů. Snaží se k situaci přistupovat diplomaticky, například prostřednictvím ultimáta (<https://belsat.eu/en/news/tsikhanouskaya-stepping-up-demands-lukashenka-may-face-people-s-ultimatum/>), které naneštěstí vyvrcholilo v generální stávkou, nebo prostřednictvím zatím úspěšného hlasování (<https://belarus2020.org/home>) na podporu protestujících. Režim také zasahuje mírněji. Spoléhá na únavu protestujících a rozpad opozice.

¹⁷ CICHANOUSKA, Světlana. Заявление Светланы Тихановской // Sviatlana Tsikhanouskaya's announcement. In: *Youtube* [online]. 2021-03-18 [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=7Tn3zk3EgoY&t=44s>

dostatečnou péči.¹⁸ Z těchto důvodů jsou zveřejněné počty nakažených a mrtvých nepřesné. Bělorusko, v rámci zachování partnerského vztahu s Ruskem, od konce prosince 2020 očkuje vakcínou *Sputnik V*.¹⁹ Díky koronavirové krizi může Lukašenko odůvodnit potlačování protestů tím, že protestující při demonstracích porušují protipandemická nařízení vlády.

2.2 Zapojení aktéři

Ke konfliktu mezi opozicí a běloruskou vládou se vyjadřuje z vnějších aktérů zejména Ruská federace a Evropská unie. Určitou roli zde hraje také OSN a kvůli angažovanosti Ruské federace i NATO. Zájem o situaci v Bělorusku projevuje i USA, které na Bělorusko dlouhodobě uvaluje sankce.²⁰

2.2.1 Ruská federace

Ruská federace je aktér, který nejvýrazněji zasahuje do dění na běloruské půdě. Rusko je jednak nepostradatelným obchodním partnerem Běloruska²¹, ale je také velkou oporou Lukašenkova režimu. V minulosti poskytlo vojenskou podporu při potlačování několika masových protestů. Závislost na Rusku si Bělorusko vybuodovalo především v Sovětské éře, kdy proběhlo úspěšné začlenění Běloruska do sovětského systému. Po pádu SSSR došlo k uzavření mnoha bilaterálních dohod mezi Jelcinem a Lukašenkem, které vedly k úzké spolupráci obou zemí na poli obchodní a vojenské politiky.²² Tyto dohody byly pro Bělorusko životně důležité.

Vzájemné vztahy se ale začaly zhoršovat s nástupem současného ruského prezidenta Vladimira Putina. Ten odmítl Bělorusko nadále podporovat a došlo k několika diplomatickým konfliktům. Ačkoliv jsou od té doby diplomatické vztahy mezi oběma zeměmi poměrně nestabilní a plné rozporuplných emocí, chuť k vzájemné spolupráci neutuchá. Oba lídři vidí ve spolupráci se

¹⁸ SATSUK, Sergej. Как белорусская система избавляется от балласта, обрекая на смерть ковидных стариков. In: *ej.by* [online]. Belarus: Ежедневник. 2021-01-15 [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://ej.by/blog/sergey-satsuk/2021/01/05/kak-belorusskaya-sistema-izbavlyaetsya-ot-ballasta-obrekaya-na-smert.html>

¹⁹ Belarus begins administering Russian COVID-19 vaccine. In: *Reuters* [online]. Londýn: Reuters, 2020. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2930P6>

²⁰ Additional Belarusian Regime Actors for Undermining Democracy. *U.S. Department of the Treasury* [online]. Washington D.C.: U.S. Department of the Treasury. 2020-11-23 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm1222>

²¹ Obchod s Ruskou federací tvoří 49,2 % veškerého zahraničního obchodu Běloruska. In: Belarus. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise. Naposledy upraveno 2021-01-05 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/belarus/>

²² VESELÁ, Kateřina. *Bělorusko-ruské vztahy (Vliv vývoje bělorusko-ruských vztahů v letech 1996-2006 na běloruskou vnitropolitickou situaci)*. Brno, 2007. [cit. 2021-04-10]. Závěrečná bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce: Mgr. Petr Hlaváček s.10. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/s3c5m/VESELA_-_BP.pdf

svým protějškem určité benefity. Lukašenko Rusko vnímá jako „staršího bratra“ a vidí v něm silného spojence, zatímco Putin vnímá Bělorusko jako strategické území a „bránu k Západu“.²³ V návaznosti na současné protesty a politickou krizi v Bělorusku, nabídl prezident Putin Lukašenkovi finanční²⁴ i vojenskou pomoc.²⁵

2.2.2 Evropská unie

Evropská unie je druhým největším obchodním partnerem Běloruska²⁶ a má dlouhodobý zájem na demokratizaci této země. Do dění v Bělorusku dlouhodobě zasahuje restrikcemi v podobě sankcí, kterými se snaží podpořit dodržování základních lidských práv a svobod. Dále se snaží situaci v Bělorusku zlepšit finanční podporou a různými druhy spolupráce v rámci Evropské politiky sousedství (ENI).²⁷

První sankce proti autoritářskému režimu v Bělorusku byly uvaleny v roce 2004.²⁸ V roce 2011 bylo přijato zbrojní embargo²⁹, které zamezuje dovozu zbraní a jiných nástrojů využívaných k vnitřní represi ze Západu do Běloruska.³⁰

Týden po běloruských prezidentských volbách v roce 2020, označila EU volby za nesvobodné a zmanipulované. V návaznosti na to 2. října Rada schválila sankce vůči 44 osobám³¹. Tyto

²³ VESELÁ, Kateřina. *Bělorusko-ruské vztahy (Vliv vývoje bělorusko-ruských vztahů v letech 1996-2006 na běloruskou vnitropolitickou situaci)*. Brno, 2007. [cit. 2021-04-10]. Závěrečná bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce: Mgr. Petr Hlaváček s.17. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/s3c5m/VESELA_-_BP.pdf

²⁴ SOLDATKIN, Vladimir. Putin throws \$1.5 billion lifeline to Belarus leader. In: *Reuters* [online]. 2020-09-14 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-belarus-election-russia-idUKKBN26519M>

²⁵ ČTK. Putin vyčlenil policisty, které pošle do Běloruska, pokud se situace vymkne kontrole. In: *Aktualne.cz* [online]. 2020-08-27 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/putin-prichystal-jednotky-na-zasah-v-belorusku-zatim-na-ne-n/r~f27dc508e86a11eaa7deac1f6b220ee8/>

²⁶ Obchod s EU tvoří 18,1 % celkového zahraničního obchodu Běloruska, v roce 2019 dosáhl hodnoty téměř 11 miliard euro. In: Belarus. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise. Naposledy upraveno 2021-01-05 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/belarus/>

²⁷ Belarus and the EU. *European Union External Action* [online]. Brusel: European Union External Action Service, 2016. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/15975/belarus-and-eu_en

²⁸ Vztahy EU s Běloruskem. *Rada Evropské unie* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady, 2021. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eastern-partnership/belarus/>

²⁹ Přestože se v reakci na propuštění běloruských vězňů v roce 2016 Rada rozhodla zrušit většinu omezujících opatření, zbrojní embargo ponechala a je stále platné do dnes.

³⁰ Belarus and the EU. *European Union External Action* [online]. Brusel: European Union External Action Service, 2016. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/15975/belarus-and-eu_en

³¹ Tyto osoby Rada shledala odpovědné za “represi a zastrahování pokojných demonstrantů, členů opozice a novinářů, jakož i za zneužití volebního procesu” In: Belarus: EU imposes sanctions for repression and election falsification. *Rada Evropské unie* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady. 2020-10-02 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://europa.eu/!dr63kU>

sankce byly posléze několikrát rozšířeny a v současné době jsou uvaleny na 88 osob, včetně prezidenta Lukašenka, a 7 právních subjektů³².³³

Sankce zamezují daným osobám vstup na území EU, zmrazují jejich majetek a snaží se odříznout dané subjekty od evropských finančních zdrojů.³⁴ Zatím se ale dosavadní sankce jeví jako neúspěšné.³⁵

Kromě pravidelné finanční podpory v rámci Východního partnerství,³⁶ poskytuje EU stipendia běloruským studentům³⁷. Dále nabízí azyl a pomáhá zraněným demonstrantům.³⁸ Unie zároveň v prosinci 2020 vyjádřila svou podporu udělením Sacharovovy ceny běloruské opozici.³⁹ Evropská komise také ke konci roku 2020 schválila pomocný balíček ve výši 24 milionů EUR, který má za účel přímo podpořit běloruský lid.⁴⁰

Mezi státy EU, které nejvíce podporují Bělorusko, patří Polsko, Švédsko a Litva,⁴¹ která dlouhodobě stojí na straně běloruského lidu.⁴² V Europarlamentu lobbuje za tvrdé sankce vůči

³² Mezi těmito právními subjekty jsou zejména soukromé podniky, které mají prospěch z Lukašenkova režimu a podporují jej, a také společnosti, které jsou součástí Státního úřadu vojenského průmyslu.

³³ Prováděcí nařízení Rady (SZBP) 2020/2129, ze dne 17. prosince 2020, kterým se provádí čl. 8a odst. 1 nařízení (ES) č. 765/2006 o omezujících opatřeních vůči Bělorusku. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2020, ročník 63, L1 426/1. ISSN 1977-0626. [cit. 2021-04-08]. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R2129&from=EN>

³⁴ Časová osa – omezující opatření EU vůči Bělorusku. *Rada Evropské unie* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady, 2021. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://europa.eu/!PB78xJ>

³⁵ Dle EU mají tyto sankce: “vzvat běloruské politické vedení, aby předcházelo dalšímu násilí a represím, propouštělo všechny politické vězně a další nespravedlivě zadržované osoby a zahájilo skutečný a inkluzivní národní dialog s širší společností.” In: Restrictive measures following the 2020 Belarus presidential elections. *Rada Evropské unie* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady. Naposledy upraveno 2021-01-14 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://europa.eu/!uX38xb>

³⁶ Facts and figures about EU-Belarus relations. *Eastern Partnership* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady, 2020. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/44399/685-annex-5-c-belarus-factsheet.pdf>

³⁷ Mezi školy poskytující stipendia patří i několik vysokých škol v České republice. In: ŠAFARŽÍKOVÁ, Kateřina. Lukašenka jde na zteč. *Respekt*. Praha: Economia a.s., 2020, roč. 31, č. 36, s. 26.

³⁸ BACZYNSKA, Gabriela. EU leaders to support Belarusian protesters, tell Russia to stay out. In: *Reuters* [online], 2020. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-belarus-election-eu-sanctions-idUSKCN25D13L>

³⁹ Běloruská opozice převzala Sacharovovu cenu za rok 2020. *Evropský parlament* [online]. Brusel: Evropský parlament, 2020. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/priorities/sacharovova-cena-2020/20201210STO93502/beloruska-opozice-prevzala-sacharovovu-cenu-za-rok-2020>

⁴⁰ EU strengthens its direct support to the people of Belarus. *Evropská komise* [online]. Brusel: Evropská komise, 2020. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2309

⁴¹ BROLÍK, Tomáš. Proč ty volby uznat?. *Respekt*. Praha: Economia a.s., 2020, roč. 31, č. 34, s. 20.

⁴² Litevci uspořádali na podporu Běloruska 34km dlouhý lidský řetěz vedoucí z hlavního města Litvy na hranice Běloruska. In: Lithuanians stand in vast chain of support for Belarus opposition. *Reuters* [online] Londýn: Reuters, 2020. [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-belarus-election-lithuania-chain-idUSKBN25J0OL>

Lukašenkovi⁴³, dokonce zavádí sankce vlastní.⁴⁴ Již od srpna poskytuje azyl Světlaně Cichanouské, hlavě běloruské opozice, která byla nucena ze země vycestovat.⁴⁵ Litva je také připravena nabídnout útočiště i ostatním politickým uprchlíkům.⁴⁶

Na straně opozice stojí i česká vláda, která podporuje všechna rozhodnutí EU omezující Lukašenkův režim a aktivně se zapojuje do pomoci protestujícím Bělorusům⁴⁷. Tuto pomoc prosazuje zejména Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo vnitra, které prostřednictvím humanitárního programu MEDEVAC⁴⁸ poskytuje těžce zraněným Bělorusům zdravotní pomoc. Podporu svobodnému Bělorusku vyjadřuje i iniciativa BLRČR⁴⁹, kterou tvoří běloruská diaspora žijící v Čechách.

Veškeré kroky ze strany EU mají spíše politický a diplomatický rozměr, který ukazuje solidaritu s běloruským lidem. Kdyby EU přistoupila k silnějším ekonomickým opatřením, hrozilo by sblížení Běloruska s Ruskem a tím i posílení ruského vlivu v Evropě.

2.2.3 NATO

Bělorusko je od roku 1997 členem Severoatlantické rady pro spolupráci⁵⁰, přidruženého orgánu NATO, který navazuje bilaterální spolupráci se státy za hranicemi Aliance. Bělorusko se podílí na bezpečnostních programech NATO na podporu mezinárodního míru, prevence proti ekologickým katastrofám a mnoha dalších.

Aliance je zapojená do dění v Bělorusku především kvůli koridoru u Suwalki (*viz příloha č. 1*). Ten je tvořen stokilometrovou hranicí mezi Polskem a Litvou a zároveň je jediným spojem pobaltských republik se zbytkem Aliance. Koridor ohraničuje hranice Běloruska na jedné straně

⁴³ Lithuanian Foreign Minister Gabrielius Landsbergis welcomes the European Union's decision to extend sanctions against Belarus. *Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania* [online]. Vilnius: URM, 2021. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.urm.lt/default/en/news/lithuanian-foreign-minister-gabrielius-landsbergis-welcomes-the-european-unions-decision-to-extend-sanctions-against-belarus>

⁴⁴ KUBÁTOVÁ, Eliška. Co ukázala schůzka Lukašenka s Putinem? Kreml mohl nabídnout víc, Bělorusko je pro něj ale dilema. In: *iROZHLAS* [online]. Český rozhlas, 2020-09-06. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/belorusko-putin-lukasenko-soci-schuzka-rusko-evropa-litva-sankce_2009160645_eku

⁴⁵ LINKEVICIUS, Linas. [Svetlana #Tikhanovskaya is safe. She is in #Lithuania.]. In: *Twitter* [online]. 2020-08-11, 7:25 dop.. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://twitter.com/linkevicius/status/1293055918586953730>

⁴⁶ Litevský ministr zahraničí Linas Linkevičius v rozhovoru pro Respekt. In: BROLÍK, Tomáš. Proč ty volby uznat?. *Respekt*, 2020, roč. 31, č. 34, s. 20.

⁴⁷ Jde konkrétně o deset milionu korun určených běloruským médiím a právníkům bránící perzekuované studenty. In: ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina. Lukašenka jde na zteč. *Respekt*. Praha: Economia a.s., 2020, roč. 31, č. 36, s. 26.

⁴⁸ DLUBALOVÁ, Klára. Česko pomohlo v rámci programu MEDEVAC 43 Bělorusům zraněným či pronásledovaným režimem A. Lukašenka. *Ministerstvo vnitra české republiky* [online]. Praha: MVČR. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/program-medevac.aspx>

⁴⁹ BLRČR. *Facebook* [online]. Praha: @belarusianscz, 2020. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: https://www.facebook.com/belarusianscz/about/?ref=page_internal

⁵⁰ NATO. Relations with Belarus. In: *nato.int* [online]. 2020-10-13 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49119.htm

a ruské enklávy Kaliningrad na straně druhé. V případě jeho blokace by došlo k výraznému narušení integrity aliančních hranic.

K současným nepokojům v Bělorusku se vyjadřuje Aliance pouze pomocí veřejných projevů, ve kterých se zastává běloruské občanské společnosti a zároveň odsuzuje jakékoliv jednání, které je v rozporu se základními právy, myšleno především svobodu slova a práva na pokojný protest.⁵¹

NATO má ze své podstaty pouze obrannou funkci, a proto nepodniká žádné vojenské manévry.⁵² Je však připraveno vojensky bránit suverenitu členských zemí v případě hrozby.

2.2.4 OSN

Již od září 2020⁵³ projednává Rada OSN pro lidská práva (HRC), jakým způsobem by se mohlo omezit porušování lidských práv v souvislosti s aktuální situací v Bělorusku. Návrh řešení, který Rada v září předložila, byl schválen až v březnu 2021⁵⁴, a to v upravené formě. Jedná se o mechanismus, který spočívá ve shromažďování důkazů o porušování lidských práv v Bělorusku. Kromě OSN se do tohoto projektu, právě díky upravení původního návrhu řešení, zapojí i Mezinárodní platforma odpovědnosti pro Bělorusko (IAPB⁵⁵) tvořená nevládními organizacemi. Vznikne profesionální investigativní tým v čele s Michelle Bachelet⁵⁶, který začne v červenci 2021 shromažďovat videa, fotky a jiná svědectví.⁵⁷ Ty budou v budoucnu sloužit jako silné důkazy. OSN zároveň spoléhá na to, že zveřejnění těchto kompromitujících materiálů donutí Lukašenko represe zmírnit.⁵⁸

⁵¹ NATO. Secretary General discusses Belarus with President of Poland. In: *nato.int*. [online]. 2020-8-18 [cit 2021-04-15]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_177525.htm

⁵² Český rozhlas. *Vojáky k hranicím Běloruska neposíláme, ale rádi podpoříme občanskou společnost, říká velvyslanec při NATO*. iROZHLAS.cz [online]. 2020-08-23 [cit 2021-04-15]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/belorusko-podpora-obcanske-spolocnosti-cesky-velvyslanec-pri-nato-jakub_2008231045_vin

⁵³ HUMAN RIGHTS COUNCIL. Resolution adopted by the Human Rights Council on 18 September 2020. *undocs.org* [online]. 2020-09-21 [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://undocs.org/A/HRC/RES/45/1>

⁵⁴ UN Rights Body Looks To Investigate Belarus's Crackdown On Protesters. *Radio Free Europe/ Radio Liberty* [online]. 2021-03-24 [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/un-rights-belarus-crackdown-protesters/31167441.html>

⁵⁵ IAPB. *International Accountability Platform Belarus* [online]. ©2021. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://iapbelarus.org/>

⁵⁶ Vysoká komisařka Rady OSN pro lidská práva

⁵⁷ Belarusian human rights activists send to UN 47 statements from Belarusian torture victims. *Belsat TV* [online]. Varšava: Белсат, 2020. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://belsat.eu/en/news/belarusian-human-rights-activists-send-47-statements-from-victims-of-torture/>

⁵⁸ iSANS. Two international mechanisms to investigate human rights violations in Belarus: How were they created and what can be achieved with their help?. *The International Strategic Action Network for Security* [online]. 2021-04-06 [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://isans.org/analysis-en/reports-en/two-international-mechanisms-to-investigate-human-rights-violations-in-belarus-how-were-they-created-and-what-can-be-achieved-with-their-help.html>

3 Možnosti dalšího vývoje

Další vývoj situace je těžko předvídatelný. Záleží nejen na vnitropolitické situaci v Bělorusku, ale také na přístupu všech výše zmíněných aktérů, zejména na Ruské federaci, jejíž přístup je nejobtížněji předvídatelný. Stanovisko Evropské unie je dlouhodobě poměrně stálé, a proto se ze strany EU nedají očekávat žádné radikální změny v postoji. V další části jsou nastíněné čtyři možné scénáře dalšího vývoje.⁵⁹

3.1 Scénář 1

Idealistický, leč méně pravděpodobný, je vývoj situace, ve kterém Lukašenko na nátlak opozice vyhlásí nové demokratické volby za účasti mezinárodních pozorovatelů, jako je například volební komise OBSE⁶⁰. V těchto volbách pravděpodobně Lukašenko svůj post neobhájí. Rusko se bude snažit udržet v Bělorusku svůj ekonomický i politický vliv. Nastolení demokratického režimu ve státě ale povede k sblížení Běloruska se Západem, který zastává stejné demokratické hodnoty. Toho Evropská unie využije a bude se snažit nové demokratické Bělorusko podpořit jak politicky, tak ekonomicky.

3.2 Scénář 2

Dalším možným scénářem je situace, kdy Lukašenko přestane být schopen vlády. Možnosti jsou různé: zhoršení zdravotního stavu, atentát⁶¹ nebo rezignace z osobních důvodů. V Bělorusku, stejně jako v prvním scénáři, dojde k vyhlášení nových voleb, jejichž vyústění může vést k posílení demokracie. Zároveň volby mohou mít opět nedemokratický charakter, čehož může chtít využít Ruská federace tak, že bude usilovat o dosazení svého kandidáta. EU v takovéto situaci podpoří svobodný a demokratický proces voleb.

3.3 Scénář 3

Současné nepokoje vyeskalují v násilnou revoluci. Agrese protestů se znásobí a s tím také výrazně stoupne počet obětí. Ačkoliv běloruské bezpečnostní složky pravděpodobně začnou kolabovat, Lukašenko bude stále odmítat rezignaci. Do konfliktu se zapojí Ruská federace,

⁵⁹ Prognózy budoucího vývoje byly podrobně vypracovány Německou radou pro zahraniční věci (DGAP). Těmito prognózami jsme se inspirovali a na jejich základě jsme vytvořili čtyři vlastní scénáře. Viz GHERASIMOV, Cristina, NIČ, Milan, RÁCZ, András. DGAP Policy Brief: Four Scenarios For The Crisis In Belarus. *German Council on Foreign Relations* [online]. Berlin: Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik e.V. 2020-10-17 [cit. 2021-04-19]. ISSN 2198-5936. Dostupné také z: <https://dgap.org/en/research/publications/four-scenarios-crisis-belarus>

⁶⁰ Organization for Security and Cooperation in Europe, česky Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

⁶¹ Nelze zcela vyloučit, že na Lukašenka nebude atentát v budoucnu spáchán. Viz článek na *iRozhlas*, který pojednávám o údajně plánovaném atentátu: Ruská tajná služba zadržela dva Bělorusy. Plánovali podle ní převrat a atentát na Lukašenka. In: *iROZHLAS* [online]. Český rozhlas. 2021-04-18 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rusko-fsb-zatceni-belorusko-prevrat-atentat-lukasenko_2104180621_tzr

kteří se podaří situaci v zemi částečně stabilizovat. Svoji intervencí bude Rusko sledovat i své cíle a vytvoří z Běloruska svůj satelitní stát, nebo dokonce anektuje celé běloruské území.

Evropská unie postrádá prostředky, kterými by mohla proti takové situaci zasáhnout. Rusko bude vojensky ovládat celé Bělorusko. Jakékoliv vojenské zásahy ze strany demokratických velmocí, které by tak jednaly na vlastní pěst, by znamenaly přímý ozbrojený konflikt s Ruskou federací. To je riziko, které nebude žádná země ochotná podstoupit.

3.4 Scénář 4

Jako nejpravděpodobnější se jeví scénář, při kterém zůstane prezident Lukašenko stále u moci a jeho autoritářský režim, s určitými ústupky, přetrvá. Lukašenko uspokojí opozici například tím, že upustí od násilného potlačování demonstrací, propustí některé politické vězně, umožní demonstrujícím studentům pokračovat ve studiu anebo částečně privatizuje státní hospodářství. Intenzita protestů klesne, což uspokojí Evropskou unii, která stáhne část svých sankcí. Část občanů bude s režimem stále nesouhlasit, někteří dokonce emigrují do EU, která bude nadále poskytovat azyl běloruským imigrantům.

Rusko se dále bude snažit posílit svůj vliv. Lukašenko ale nebude chtít být závislý pouze na Rusku, a tak bude také spolupracovat s EU a hrát na obě strany. Z balancování mezi EU a Ruskem a z bilaterálních dohod se bude snažit vytěžit co nejvíce. Evropská unie bude stále slovně i finančně podporovat běloruskou opozici, ale k žádným velkým pokrokům nedojde. EU se navíc bude muset potýkat s ekonomickou krizí způsobenou pandemií COVID-19 a řešení běloruské problematiky pro ni nebude prioritou. Výsledkem bude pomalé vyšumění konfliktu. Lukašenko si udrží svůj post, životní podmínky se mírnělepší, ale režim nepadne.

4 Doporučení pro instituce

Světлана Cichanouska pokládá za nejzásadnější nepromlčení konfliktu a uvádí, že pro běloruský lid je důležitá jakákoliv známka solidarity.⁶² Všechny demokratické instituce by proto nadále měly slovně odsuzovat násilný režim a podporovat Bělorusy.

Zároveň státy, které ještě nepřijaly obdobu tzv. „Magnitského zákona“, který by v dlouhodobém horizontu pomohl s bojem proti porušování lidských práv ve světě,⁶³ by ho měly urychleně přijmout.

4.1 Doporučení pro EU a její členské země

Unie by měla drasticky rozšířit sankce na všechny, kteří se podíleli na falzifikaci voleb a na brutálním potlačování protestů. Do sankčního systému by měly být zařazeny i další státní firmy, které pravidelně porušují práva zaměstnanců a podílejí se na utlačování demonstrantů. Navýšení sankcí je krok, který je podstatný svou symbolikou, ale k pádu režimu nejspíše nepovede.⁶⁴ Kromě sankcí Evropská unie postrádá další nástroje zahraniční politiky, které by se daly nyní využít.⁶⁵ O změnu režimu se musí zasadit zejména občanská společnost, kterou by se EU měla snažit podpořit.

Členské státy EU by měly nadále poskytovat azyl pronásledovaným osobám a stipendia studentům. Je ale důležité, aby se studenti po dostudování v EU vraceli do Běloruska a využívali své nabyté znalosti na podporu zdejší občanské společnosti. Jestli bude inteligence z Běloruska pouze odcházet, občanská společnost tím zeslábně. Jednotlivé státy by se měly starat o zraněné demonstranty, jako to v ČR dělá například program MEDEVAC.

EU by se měla také připravit na možný pád režimu a zajistit, aby ho nezneužila Ruská federace ve svůj prospěch, a pomoci Bělorusku v demokratizaci. Ve hře je tzv. „Marshallův plán pro Bělorusko“, který zahrnuje konkrétní opatření na pomoc běloruským společností, vytvoření

⁶² Live interview with representatives of the democratic opposition of Belarus, the 2020 Sakharov Prize laureates. In: *Facebook* [online]. 2020-12-06 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://fb.watch/4NbHHyaCOe/>. Zveřejněno na profilu uživatele European Parliament.

⁶³ GALLOWAY, Anthony, GROCH, Sherryn. What are Magnitsky sanctions and why does Russia oppose them?. In: *The Sydney Morning Herald* [online]. 2020-12-07 [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.smh.com.au/national/what-are-magnitsky-sanctions-and-why-does-russia-oppose-them-20200909-p55tqm.html>

⁶⁴ PLEVÁK, Ondřej. Sankce EU: Účinná zbraň nebo prázdné gesto?. In: *Euractiv.cz* [online]. 2021-05-02 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropska-unie-a-svet/news/sankce-eu-ucinna-zbran-nebo-prazdne-gesto/>

⁶⁵ Europoslanec Luděk Niedermayer: “We should certainly provide support wherever possible, tighten up individual economic sanctions, freeze assets, and impose travel bans on those connected to the regime, but there is not much more that we can do.” In: 6 Months After the Election, What Next for Belarus?. *Martens Center* [online]. 2021-01-28 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.martenscentre.eu/news/6-months-after-the-election-what-next-for-belarus/>

stabilizačního fondu v hodnotě 1 miliardy euro a možnost bezvízového cestování mezi Běloruskem a Schengenem.⁶⁶ Evropská komise by měla tento polský nápad podpořit a zrealizovat.

EU by také měla upozorňovat na možný výskyt dezinformací, které se objevují na proruských informačních serverech (například články⁶⁷ na AE News⁶⁸).

4.2 Doporučení pro NATO a jeho členské země

Severoatlantická aliance by měla veřejnou manifestací podporovat Běloruskou občanskou společnost a odsuzovat porušování lidských práv a svobod. Je také žádoucí, aby setrvala v realizaci kooperačních vojenských cvičení a bezpečnostních programů. Ty nejenže podporují běloruskou státní bezpečnost, ale také rozvíjejí dialog mezi oběma stranami.

Prostor pro zlepšení je ovšem v komunikaci s Ruskem. Ruský prezident Vladimir Putin dlouhodobě naznačuje, že vměšování se Západu do konfliktu v Bělorusku není primárně motivované ochranou lidských práv či spravedlností, nýbrž touhou získat v Bělorusku vliv a oslabit tak Rusko, které by tím vliv naopak ztratilo.⁶⁹ Je tedy třeba s ruskou stranou navázat efektivnější komunikaci a přesvědčit ji o demokratických záměrech aliance a o tom, že se nejedná o invazivní politiku proti Rusku. Nutno říct, že aliance je do jisté míry tolerantní vůči nedemokratickým režimům a její funkce je čistě obranná. Vojenská intervence tedy za současné situace nepřipadá v úvahu, a proto je nutné hledat pouze diplomatická řešení.

⁶⁶ ADAMCZYK, Gregorz. The EU embraces Poland's 'Marshall Plan' for Belarus. In: *Remix* [online]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://rmx.news/article/article/the-eu-embraces-poland-s-marshall-plan-for-belarus>

⁶⁷ Viz tento dezinformační článek o propagandě v Bělorusku <<https://aeronet.cz/news/ceska-vlada-na-popud-ministra-zahranici-tomase-petricka-schvalila-intervencni-fond-na-podporu-propagandy-v-belorusku-ve-vysi-10-milionu-korun-vetsina-penez-pujde-do-rukou-opozicnich-medii-a-serveru/>> a tento článek o dění v Bělorusku <<https://aeronet.cz/news/credit-virus-proc-se-globaliste-pokusili-svrhnout-alexandera-lukasenka-v-belorusku-belorusky-prezident-v-polovine-cervna-totiz-odpalil-zdanlive-neskodnou-informacni-naloz-ze-globalni-banky-nabizi/>>

⁶⁸ American European News. *AE News* [online]. New York City: American European News. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://aeronet.cz/news/>

⁶⁹BALFORMTH, Tom. Russia accuses U.S. of promoting revolution in Belarus, toughens stance. In: *Reuters* [online]. 2020-09-16 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-belarus-election-idUSKBN2672NC>

5 Závěr

5.1 Shrnutí

Tato práce popsala Běloruskou problematiku a zhodnotila ji na základě souvislostí s historií Běloruska a diplomatických vztahů Běloruska s aktéry jeho zahraniční politiky. Popsala také vliv pandemie COVID-19 a její dopady. Z nabitých informací poté vyvodila čtyři možné scénáře, které by v budoucnu mohly nastat. Zároveň předložila několik doporučení pro Evropskou unii a NATO ohledně toho, jak ke konfliktu přistupovat.

5.2 Náš názor

Aktuální režim v Bělorusku odsuzujeme a považujeme ho za nepřijatelný. Jako možné pokračování situace vidíme spíše pesimistický scénář č. 4, ve kterém autoritativní režim přetrvá s určitými ústupky. Aby Evropská unie zlepšila současnou situaci, měla by nadále podporovat běloruskou občanskou společnost a nespokojit se pouze s částečnými ústupky. Za prioritu pokládáme pravdivé informování o aktuálním dění a nepromlčení konfliktu. Vojenskou intervenci ze strany NATO vidíme jako nerealistické a špatné řešení situace.

6 Seznam použitých zdrojů

Tištěné publikace:

Kniha

- [1.] IOFFE, Grigory. *Reassessing Lukashenka: Belarus in cultural and geopolitical context*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2014. 305 s. ISBN 978-1-13743-675-7
- [2.] WILSON, Andrew. *The last european dictatorship*. New Haven (USA): Yale University Press, 2012. 256 s. ISBN 978-0-30013-435-3

Článek

- [3.] BROLÍK, Tomáš, KUNDRA, Ondřej. Ultimátum se dává jen jednou. *Respekt*. Praha: Economia a.s., 2020, roč. 31, č. 46, s. 34
- [4.] BROLÍK, Tomáš. Bělorusové se postavili diktátorovi. *Respekt*. Praha: Economia a.s., 2020, roč. 31, č. 34, s.16.
- [5.] BROLÍK, Tomáš. Proč ty volby uznat?. *Respekt*. Praha: Economia a.s., 2020, roč. 31, č. 34, s. 20
- [6.] ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina. Lukašenka jde na zteč. *Respekt*. Praha: Economia a.s., 2020, roč. 31, č. 36, s. 26

Kvalifikační práce:

- [7.] TATUN, Marina. *Role úřadu prezidenta při vzniku a formování běloruského autoritářského režimu*. Praha 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd. Dostupné také z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/37276/130028531.pdf?sequence=1>
- [8.] VESELÁ, Kateřina. *Bělorusko-ruské vztahy (Vliv vývoje bělorusko-ruských vztahů v letech 1996-2006 na běloruskou vnitropolitickou situaci)*. Brno, 2007. Závěrečná bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce: Mgr. Petr Hlaváček. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/s3c5m/VESELA_-_BP.pdf

*Oficiální stránky institucí:***Informační web NATO**

- [9.] NATO. Relations with Belarus. In: *nato.int* [online]. 2020-10-13. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49119.htm
- [10.] NATO. Secretary General discusses Belarus with President of Poland. In: *nato.int* [online]. 2020-08-18. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_177525.htm

Informační web orgánů Evropské unie

- [11.] Belarus and the EU. *European Union External Action* [online]. Brusel: European Union External Action Service. 2016-05-16. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/15975/belarus-and-eu_en
- [12.] Belarus: EU imposes sanctions for repression and election falsification. *Rada Evropské unie* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady. 2020-10-02. Dostupné z: <https://europa.eu/!dr63kU>
- [13.] Belarus. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise. Naposledy upraveno 2021-01-05. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/belarus/>
- [14.] Časová osa – omezující opatření EU vůči Bělorusku. *Rada Evropské unie* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady. Naposledy upraveno 2021-01-14. Dostupné z: <https://europa.eu/!PB78xJ>
- [15.] EU strengthens its direct support to the people of Belarus. *Evropská komise* [online]. Brusel: Evropská komise. 2020-12-11. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2309
- [16.] Facts and figures about EU-Belarus relations. *Eastern Partnership* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady, 2020. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/44399/685-annex-5-c-belarus-factsheet.pdf>
- [17.] Prováděcí nařízení Rady (SZBP) 2020/2129, ze dne 17. prosince 2020, kterým se provádí čl. 8a odst. 1 nařízení (ES) č. 765/2006 o omezujících opatřeních vůči Bělorusku. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2020, ročník 63, LI 426/1. ISSN 1977-0626. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R2129&from=EN>

- [18.] Restrictive measures following the 2020 Belarus presidential elections. *Rada Evropské unie* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady. Naposledy upraveno 2021-01-14. Dostupné z: <https://europa.eu/!uX38xb>
- [19.] Vztahy EU s Běloruskem. *Rada Evropské unie* [online]. Brusel: Generální sekretariát Rady. Naposledy upraveno 2021-01-14. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eastern-partnership/belarus/>

Informační web OSN

- [20.] HUMAN RIGHTS COUNCIL. Resolution adopted by the Human Rights Council on 18 September 2020. *undocs.org* [online]. 2020-09-21. Dostupné z: <https://undocs.org/A/HRC/RES/45/1>

Informační web vlády

- [21.] Additional Belarusian Regime Actors for Undermining Democracy. *U.S. Department of the Treasury* [online]. Washington D.C.: U.S. Department of the Treasury. 2020-11-23. Dostupné z: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm1222>
- [22.] DLUBALOVÁ, Klára. Česko pomohlo v rámci programu MEDEVAC 43 Bělorusům zraněným či pronásledovaným režimem A. Lukašenka. *Ministerstvo vnitra české republiky* [online]. Praha: MVČR. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/program-medevac.aspx>
- [23.] Lithuanian Foreign Minister Gabrielius Landsbergis welcomes the European Union's decision to extend sanctions against Belarus. *Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania* [online]. Vilnius: URM, 2021. Dostupné z: <https://www.urm.lt/default/en/news/lithuanian-foreign-minister-gabrielius-landsbergis-welcomes-the-european-unions-decision-to-extend-sanctions-against-belarus>
- [24.] Presidential election 2020 in Belarus: Belarus presidential election results finalized. *Belarus.by: Official Website of the Republic of Belarus* [online]. Belarus: Official Website of the Republic of Belarus, 2020. Dostupné z: https://www.belarus.by/en/press-center/belarus-presidential-election-news/belarus-presidential-election-results-finalized_i_0000117525.html

Informační web jiných organizací

- [25.] FREEDOM HOUSE. Belarus. *Freedom House* [online], 2021. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/belarus/freedom-world/2021>
- [26.] GHERASIMOV, Cristina, NIČ, Milan, RÁCZ, András. DGAP Policy Brief: Four Scenarios For The Crisis In Belarus. *German Council on Foreign Relations* [online]. Berlin: Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik e.V. 2020-10-17. ISSN 2198-5936. Dostupné také z: <https://dgap.org/en/research/publications/four-scenarios-crisis-belarus>
- [27.] ГОЛОС, ПЛАТФОРМА, ЧТОБЫ УСЛЫШАТЬ КАЖДОГО БЕЛОРУСА [online]. Minsk: ГОЛОС, 2020. Dostupné z: <https://belarus2020.org/home>
- [28.] IAPB. *International Accountability Platform Belarus* [online]. ©2021. Dostupné z: <https://iapbelarus.org/>

Internetové zpravodajství a jiné sdělovací prostředky:

Online článek

- [29.] 6 Months After the Election, What Next for Belarus?. *Martens Center* [online]. 2021-01-28. Dostupné z: <https://www.martenscentre.eu/news/6-months-after-the-election-what-next-for-belarus/>
- [30.] BACZYNSKA, Gabriela. EU leaders to support Belarusian protesters, tell Russia to stay out. In: *Reuters* [online]. Londýn: Reuters, 2020. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-belarus-election-eu-sanctions-idUSKCN25D13L>
- [31.] BALFORMTH, Tom. Russia accuses U.S. of promoting revolution in Belarus, toughens stance. In: *Reuters* [online]. Londýn: Reuters. 2020-09.16. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-belarus-election-idUSKBN2672NC>
- [32.] Belarus begins administering Russian COVID-19 vaccine. *Reuters* [online]. Londýn: Reuters, 2020. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2930P6>
- [33.] Belarus election: Second protester dies as UN sounds alarm. *bbc.com*. [online]. Londýn: BBC News, 2020. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-53760453>
- [34.] Belarusian human rights activists send to UN 47 statements from Belarusian torture victims. *Belsat TV* [online]. Varšava: Белсат, 2020. Dostupné z:

<https://belsat.eu/en/news/belarusian-human-rights-activists-send-47-statements-from-victims-of-torture/>

- [35.] Český rozhlas. Vojáky k hranicím Běloruska neposíláme, ale rádi podpoříme občanskou společnost, říká velvyslanec při NATO. *iROZHLAS.cz* [online]. 2020-08-23. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/belorusko-podpora-obcanske-spolecnosti-cesky-velvyslanec-pri-nato-jakub_2008231045_vin
- [36.] ČTK. Putin vyčlenil policisty, které pošle do Běloruska, pokud se situace vymkne kontrole. In: *Aktualne.cz* [online]. 2020-08-27. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/putin-prichystal-jednotky-na-zasah-v-belorusku-zatim-na-ne-n/r~f27dc508e86a11eaa7deac1f6b220ee8/>
- [37.] GALLOWAY, Anthony, GROCH, Sherryn. What are Magnitsky sanctions and why does Russia oppose them?. In: *The Sydney Morning Herald* [online]. 2020-12-07. Dostupné z: <https://www.smh.com.au/national/what-are-magnitsky-sanctions-and-why-does-russia-oppose-them-20200909-p55tqm.html>
- [38.] iSANS. Two international mechanisms to investigate human rights violations in Belarus: How were they created and what can be achieved with their help?. *The International Strategic Action Network for Security* [online]. 2021-04-06. Dostupné z: <https://isans.org/analysis-en/reports-en/two-international-mechanisms-to-investigate-human-rights-violations-in-belarus-how-were-they-created-and-what-can-be-achieved-with-their-help.html>
- [39.] KUBÁTOVÁ, Eliška. Co ukázala schůzka Lukašenka s Putinem? Kreml mohl nabídnout víc, Bělorusko je pro něj ale dilema. In: *iROZHLAS* [online]. Český rozhlas. 2020-09-06. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/belorusko-putin-lukasenko-soci-schuzka-rusko-evropa-litva-sankce_2009160645_eku
- [40.] Lithuanians stand in vast chain of support for Belarus opposition. *Reuters* [online] Londýn: Reuters, 2020. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-belarus-election-lithuania-chain-idUSKBN25J0OL>
- [41.] Mezinárodní sdružení Občanské Bělorusko. Evropské sankce proti Bělorusku: jak to bylo? *Občanské Bělorusko* [online]. Praha. 2016-02-16. Dostupné z: <https://www.civibelarus.eu/blog/evropske-sankce-proti-belorusku-jak-to-bylo/>
- [42.] Mezinárodní sdružení Občanské Bělorusko. Lukašenkovo čtvrtstoletí. *Občanské Bělorusko* [online]. Praha. 2019-07-21. Dostupné z: <https://www.civibelarus.eu/blog/lukasenkovo-ctvrtstoleti/>

- [43.] PLEVÁK, Ondřej. Sankce EU: Účinná zbraň nebo prázdné gesto?. In: *Euractiv.cz* [online]. 2021-05.02. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropska-unie-a-svet/news/sankce-eu-ucinna-zbran-nebo-prazdne-gesto/>
- [44.] Ruská tajná služba zadržela dva Bělorusy. Plánovali podle ní převrat a atentát na Lukašenka. In: *iROZHLAS* [online]. Český rozhlas. 2021-04-18. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rusko-fsb-zatceni-belorusko-prevrat-atentat-lukasenko_2104180621_tzr
- [45.] SATSUK, Sergej. Как белорусская система избавляется от балласта, обрекая на смерть ковидных стариков. In: *ej.by* [online]. Belarus: Ежедневник. 2021-01-15. Dostupné z: <https://ej.by/blog/sergey-satsuk/2021/01/05/kak-belorusskaya-sistema-izbavlyaetsya-ot-ballasta-obrekaya-na-smert.html>
- [46.] SOLDAK, Katya. Belarus Protests In Largest Numbers Yet: There Is No More Fear. In: *Forbes.com*. [online]. USA: Forbes Media LLC, 2020. Dostupné z: https://www.forbes.com/sites/forbesinternational/2020/08/16/belarus_protests-in-largest-numbers-yet-there-is-no-more-fear/?sh=6555c1603e04
- [47.] SOLDATKIN, Vladimir. Putin throws \$1.5 billion lifeline to Belarus leader. In: *Reuters* [online]. 14.9.2020 Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-belarus-election-russia-idUKKBN26519M>
- [48.] Tsikhanouskaya stepping up demands: Lukashenka may face People's Ultimatum. *Belsat TV* [online]. Varšava: Белсат, 2020. Dostupné z: <https://belsat.eu/en/news/tsikhanouskaya-stepping-up-demands-lukashenka-may-face-people-s-ultimatum/>
- [49.] UN Rights Body Looks To Investigate Belarus's Crackdown On Protesters. *Radio Free Europe/ Radio Liberty* [online]. 2021-03-24. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/un-rights-belarus-crackdown-protesters/31167441.html>

Jiné

- [50.] BLRČR. In: *Facebook* [online]. Praha: @belarusianscz, 2020. Dostupné z: https://www.facebook.com/belarusianscz/about/?ref=page_internal
- [51.] СІСНАНУСКА, Святлана. Заявление Светланы Тихановской // Sviatlana Tsikhanouskaya's announcement. In: *Youtube* [online]. 2021-03-18. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=7Tn3zk3EqoY&t=44s>
- [52.] Česká televize. „Odejdi!“ Demonstranti v Bělorusku nepolevují v protestech, podpořili je lidé v řadě evropských států. In: *ČT24, ČTK* [online]. 2020-08-23

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3167604-dalsi-velke-protesty-v-belorusku-lukasenko-pozaduje-nejtvrdsi-opatreni-na-ochranu-sta>

- [53.] LINKEVICIUS, Linas. [Svetlana #Tikhanovskaya is safe. She is in #Lithuania.]. In: *Twitter* [online]. 2020-08-11, 7:25 dop. Dostupné z: <https://twitter.com/linkevicius/status/1293055918586953730>
- [54.] Live interview with representatives of the democratic opposition of Belarus, the 2020 Sakharov Prize laureates. In: *Facebook* [online]. 2020-12-06. Dostupné z: <https://fb.watch/4NbHHyaC0e/>. Zveřejněno na profilu uživatele European Parliament.
- [55.] OSCE: Úřad pro demokratické instituce a lidská práva. „*OSCE/ODIHR Limited Election Observation Mission Final Report*“. 2001-09-09. Dostupné z: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/e/14459.pdf>

Dezinformační weby:

- [56.] American European News. *AE News* [online]. New York City: American European News. Dostupné z: <https://aeronet.cz/news/>

6.1 Reflexe zdrojů

Jelikož téma práce je velmi aktuální, neměli jsme problém s dohledáním potřebných informací. Jako primární zdroj informací jsme použili příspěvky na oficiálních webových stránkách vládních institucí, EU, NATO a OSN. Informace o aktuálním dění jsme nabyli z několika vydání týdeníku Respekt a ověřených internetových informačních serverů, jak domácích (iRozhlas), tak zahraničních (Reuters a jiné). Pro popis historického vývoje jsme použili odbornou literaturu či kvalifikační práce. Při práci jsme narazili i na dezinformace, které se vyskytovaly na proruských informačních serverech. Že se jedná o dezinformační články jsme poznali díky několika indikátorům, jako jsou například tzv. „křičící titulek“, neznámý autor, útočný jazyk, neuvedené zdroje, nelogické vyvozování závěrů a zejména nemožnost uvedené informace ověřit.

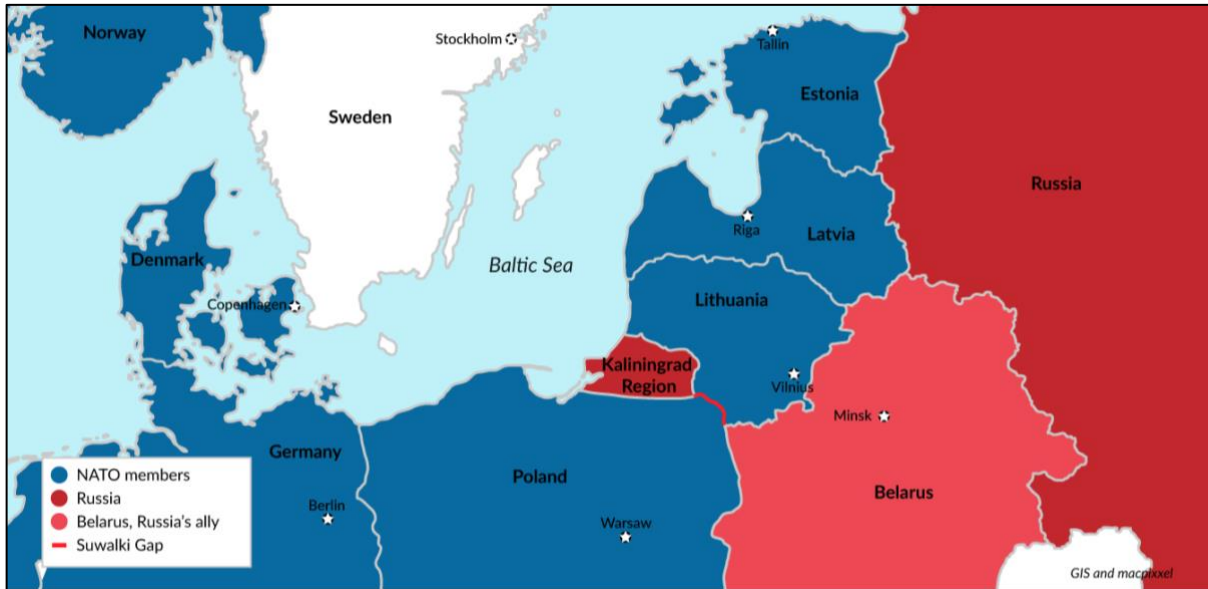
Pracovali jsme také s množstvím informací, které nám byly poskytnuty skrze konzultace s odborníky. Těm bychom chtěli tímto poděkovat za veškerou poskytnutou pomoc a asistenci:
Mgr. Petr Zlatohlávek, výkonný ředitel IC NATO

Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D., odborná asistentka na katedře východoevropských studií FSV UK

PhDr. Jakub Hajíček, Ph. D., profesor společenských věd a dějepisu na Arcibiskupském gymnáziu, a jeho bývalý student Jan Nechutný

7 Přílohy

Příloha 1- Mapa znázorňující koridor Suwalki – Tento koridor se nachází na polsko-litevské hranici (na obr. červená linie). Pokud by došlo k přidružení Běloruska k Ruské federaci, mohlo by Rusko zabrat tento koridor a propojit své území (Kaliningrad s Běloruskem). V takovém případě by došlo k odříznutí pobaltských států od zbytku NATO, což by představovalo bezpečnostní riziko a oslabení celé aliance.

Obrázek 1: Map Geopolitical Intelligence Services. In: The Suwalki Gap: The 40-Mile Line NATO is Ready to Go to War with Russia Over. *The National Interest*. 2019-04-13. [převzato dne 2021-04-12]. Dostupné z: https://www.gisreportsonline.com/media/report_images/Suwalki.jpg_org